

บทที่ 4

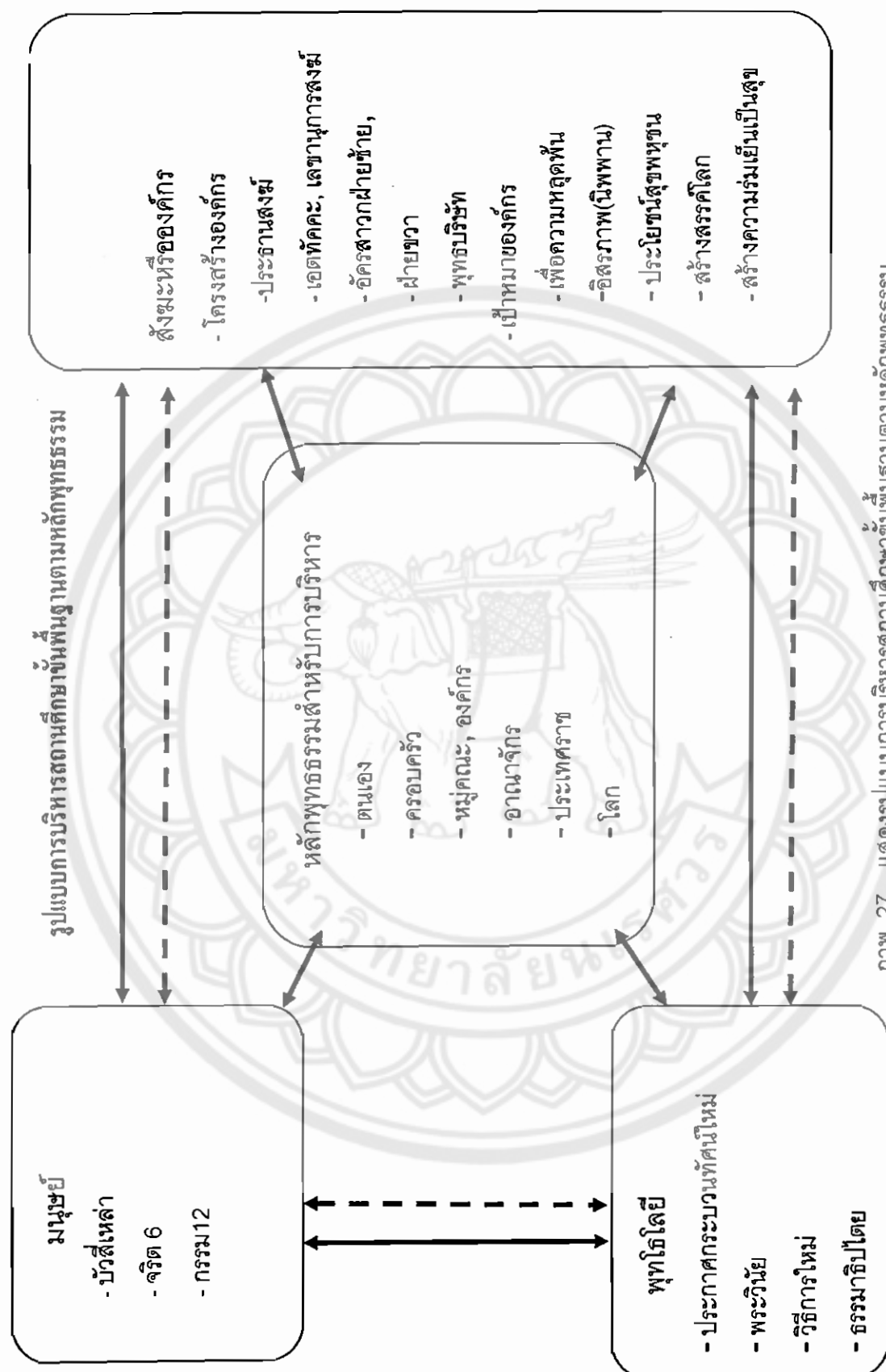
บทวิเคราะห์รูปแบบ

ในบทนี้เป็นการนำเสนอบทวิเคราะห์รูปแบบและการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา อันเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรมที่ได้รับการพัฒนาจากการดำเนินการวิจัย ผลการนำเสนอแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

1.1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม ที่ได้จากการศึกษาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พ.ศ. 2514

ผู้วิจัยได้ศึกษาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พ.ศ. 2514 เป็นเอกสารต้นต้น ซึ่งเป็นหน่วยวิเคราะห์ นอกจากนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์เอกสารชั้นรอง อาทิ พระไตรปิฎกฉบับประชาชนของสุทธิ บุญญานภาพ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 พ.ศ. 2528 คำบรรยายพระไตรปิฎกของ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2543 และพระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระสูตร ของ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จัดพิมพ์ พ.ศ. 2548 ได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรมดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 27 แสดงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

ในรูปแบบแรก เป็นผลจากการศึกษาหลักพุทธธรรมสำคัญในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก ตั้งแต่เล่มที่ 1-8 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 9-33 กับส่วนพระอภิธัมมปิฎก ตั้งแต่เล่มที่ 34-45 อันเป็นเรื่องราวการพุทธธรรมขั้นสูงที่ไม่เกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ และเป็นหลักพุทธธรรมระดับโลกุตระธรรม

หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรากฏอยู่ในพระวินัยปิฎก และพระสุตตันตปิฎก สอดแทรกอยู่ทุกเล่ม ไม่ได้จัดเป็นหมวดหมู่

ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่และยกร่างเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เห็นแนวคิดของการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในทางปฏิบัติสำหรับระดับโลกียะต่อไป ซึ่งผลที่ได้ปรากฏดังแผนภาพที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น

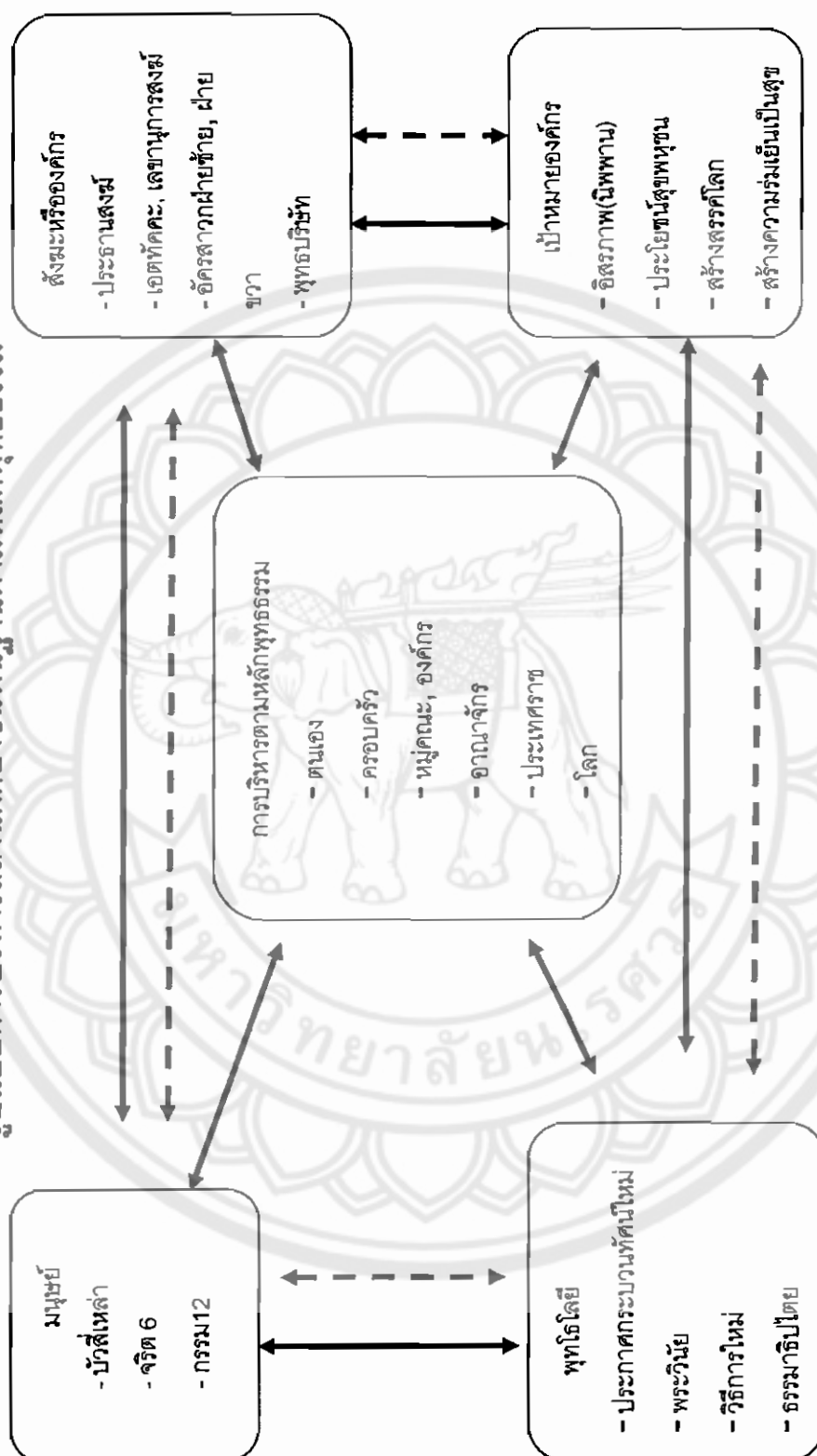
1.2 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรมที่ได้จากการดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิค EDJR ประยุกต์

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม ซึ่งได้จากขั้นตอนที่ 1 จัดทำแบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง และนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 คน

กรณีนี้ผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอความคิดเห็นที่หลากหลายและมีประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นของการแยกกรอบความคิดเชิงเป้าหมายให้ออกจากกรอบความคิดด้านสังฆะหรือองค์กร ซึ่งทำให้มองเห็นภาพของการนำหลักธรรมไปปฏิบัติที่เด่นชัดมากขึ้น

ผู้วิจัยได้นำร่างรูปแบบฯ มาปรับปรุงตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยแยกกรอบเป้าหมายองค์กรอีกกรอบหนึ่งต่างหาก ดังภาพประกอบที่ได้แสดงไว้

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

ภาพ 28 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ มาสร้างเป็นกระทงคำถามในแบบสอบถาม ได้ปรับปรุงภาษาในรูปแบบและแบบสอบถามจากภาษาธรรมที่ส่วนใหญ่เป็นศัพท์ภาษาบาลี มาเป็นภาษาทางการบริหาร หรือที่เรียกว่าจาก "ภาษาธรรมมาเป็นภาษาคน" เพื่อนำรูปแบบที่ปรับปรุงแล้วไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ต่อไป

1.3 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพุทธธรรม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ(Connoisseurship)

ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำให้ปรับปรุงรูปแบบดังนี้

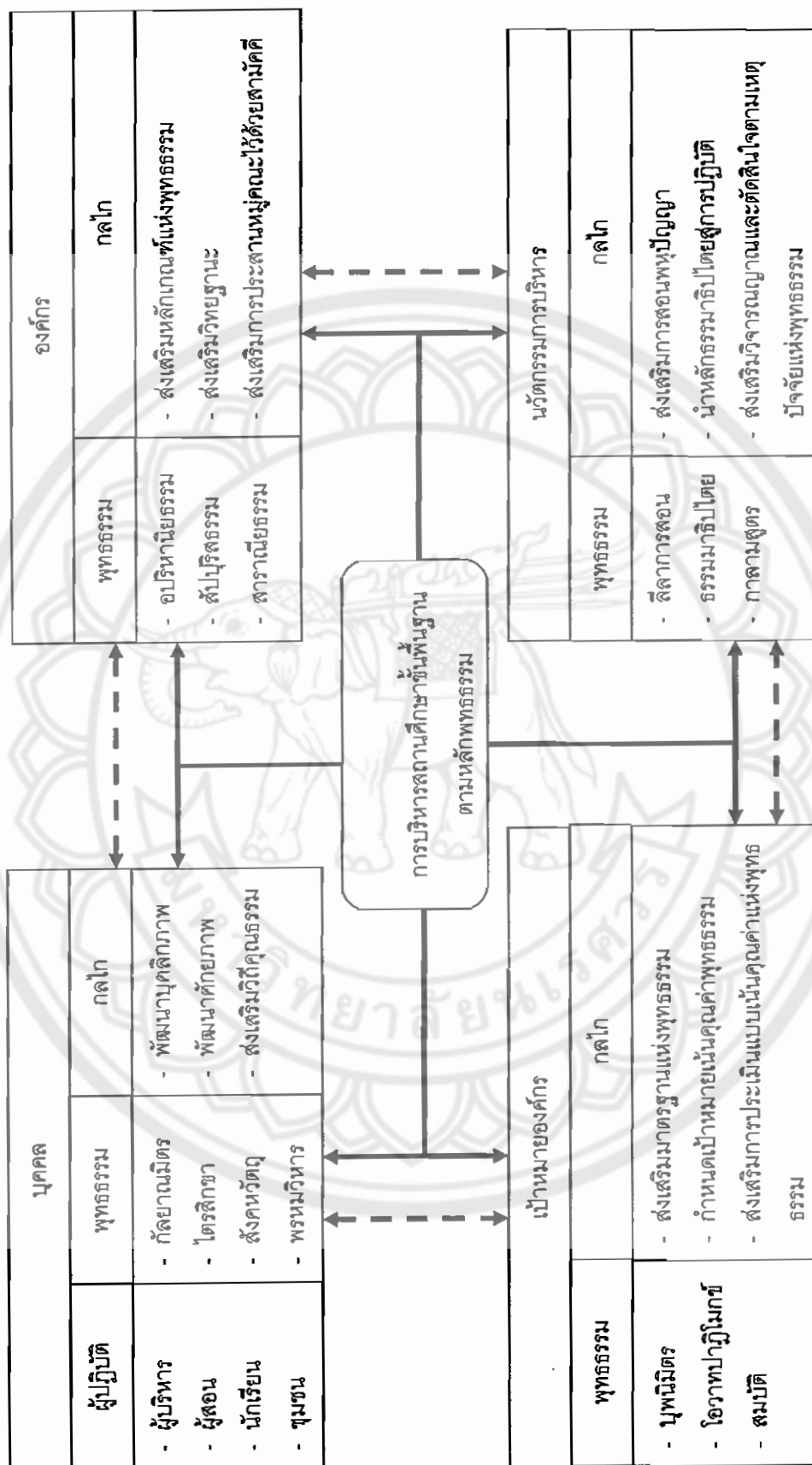
1.3.1 ให้ใช้คำว่าบุคคล แทนคำว่ามนุษย์หรือบุคลากร ใช้คำว่าองค์กร แทนคำว่าสังฆะหรือองค์กร และใช้คำว่าวัดกรรมการบริหารแทนคำว่าพุทธโธโลยี เพื่อให้เกิดความกระชับ และสื่อความกับผู้ศึกษารูปแบบภายหลังได้

1.3.2 บุคคลในสถานศึกษาประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ผู้สอน
- 3) นักเรียน

1.3.3 แต่ละกรอบได้นำเสนอหลักพุทธธรรมที่เป็นแก่นพุทธธรรมพร้อมทั้งนำเสนอกลไกในการขับเคลื่อน และได้ปรับปรุงรูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังปรากฏในภาพประกอบต่อไปนี้

แสดงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

ภาพ 29 แสดงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

จากการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้มองเห็นภาพของการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างแจ่มชัดมากขึ้น โดยได้มีการทำความเข้าใจในหลักธรรมสู่หลักปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและสามารถแปรภาษาธรรมมาเป็นภาษาคนเพื่อให้ง่ายต่อการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติได้มากที่สุด

ประการสำคัญคือ ผลของการตรวจสอบกรอบความคิดทั้งหมด ทำให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมไม่ได้อยู่ไกลตัวจาก “คน” หรือ “ผู้บริหารสถานศึกษา” เลยแม้แต่น้อย หากแต่ถ้ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดจนเราไม่สามารถแยกหลักการดังกล่าวที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ ออกจากหลักปฏิบัติที่เพียงแต่นำเปลือกมาอธิบายต่อกัน และชี้ชวนให้ปฏิบัติเท่านั้น

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม
ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์รูปแบบฯ ในอันที่จะนำรูปแบบฯ ลงสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เป็นฐานคิดในการวิเคราะห์รูปแบบ โดยวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

1.4 โครงสร้างรูปแบบ

1.5 กลไกหรือวิธีการในการขับเคลื่อน

1.5.1 การปฏิบัติหรือกิจกรรมเสนอแนะที่นำไปใช้ในสถานศึกษา

1.5.2 การประเมินรูปแบบ

2.1 โครงสร้างรูปแบบ

เป็นไปเพื่อการปรับโครงสร้างรูปแบบเพื่อให้กระชับและสื่อสารได้ง่ายขึ้น โดยโครงสร้างของรูปแบบจะประกอบด้วยเรื่อง บุคคล องค์กร เป้าหมายองค์กร และนวัตกรรมการบริหาร เป็นองค์ประกอบสำคัญ และแต่ละองค์ประกอบ จะเพิ่มหลักพุทธธรรมในฐานะกลไกขับเคลื่อนของการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาได้

โครงสร้างของรูปแบบจะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญต่างๆ ดังนี้

หลักคิด ได้แก่หลักพุทธธรรมที่ค้นพบและนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาซึ่งแจ่มแจ้งได้โดยย่อคือ หลักธรรมที่ใช้กับคน หลักธรรมที่ใช้กับงาน และหลักธรรมที่ใช้กับองค์กร

เป้าหมาย คือคุณภาพการศึกษาและคุณภาพของคนที่ได้มาจากการบริหารสถานศึกษาบนพื้นฐานการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในทางปฏิบัติ

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู นักเรียน ชุมชน และส่วนราชการข้างเคียง หรืออาจกล่าวได้ว่าสามารถนำหลักทศ 6 มาใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายก็ได้

ผู้ใช้รูปแบบ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือตน

งาน/พันธกิจ ได้แก่ ภารกิจการบริหารสถานศึกษาที่เดิมมี 6 งานคือ วิชาการ บุคลากร กิจการนักเรียน บริหารทั่วไป อาคารสถานที่ และสัมพันธ์ชุมชน และต่อมาได้ปรับมาเป็น 4 งานหลักคือ วิชาการ บุคลากร บริหารทั่วไป และงานการเงินและงบประมาณ

วิธีการ/กลไก ได้แก่ กระบวนการทำงานอันหมายถึงวิธีการนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา ทั้งขบวนโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนจนจบการประเมิน

ในขั้นต้น ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ประกอบของโครงสร้างไปบ้างแล้ว ในส่วนต่อไปจึงเป็นการนำเสนอประเด็นของวิธีการหรือกลไกขับเคลื่อนในการนำรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษา

2.2 กลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ประกอบด้วยหลักพุทธธรรมสำหรับใช้ในการบริหารด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

2.2.1 ในด้านบุคคล ในสถานศึกษา มีบุคคลหลักอยู่ 3 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้บริหาร
- 2) ผู้สอน
- 3) ผู้เรียน

หลักพุทธธรรมที่เป็นแก่นสำคัญในการขับเคลื่อน คือ

1. กัลยาณมิตร
2. ไตรสิกขา
3. สังฆวัตถุ
4. พรหมวิหาร

กลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

1. การพัฒนาบุคลากร
2. การพัฒนาศักยภาพ
3. การส่งเสริมวิถีพุทธธรรม

2.2.2 ด้านองค์กร

หลักพุทธธรรมที่เป็นแก่นสำคัญ ในการขับเคลื่อน คือ

1. อปรีหานิยธรรม
2. สัมปติธรรม

3. สารานุกรมธรรม

กลไกสำคัญในการขับเคลื่อน คือ

1. การส่งเสริมหลักเกณฑ์แห่งพุทธธรรม
2. การส่งเสริมวิทยฐานะ
3. การส่งเสริมประสานเป็นหมู่คณะได้ด้วยสามัคคี

2.2.3 นวัตกรรมการบริหาร

หลักพุทธธรรมที่เป็นแก่นสำคัญในการขับเคลื่อน คือ

- 1) ลีลาการสอน
- 2) ธรรมาธิปไตย
- 3) กาลามสูตร

กลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อน คือ

1. การส่งเสริมการเรียนรู้ปัญหา
2. การนำหลักธรรมาธิปไตยสู่การปฏิบัติ
3. ส่งเสริมวิจารณ์ญาณ และตัดสินใจตามเหตุปัจจัยแห่งพุทธธรรม

2.2.4 เป้าหมายองค์กร

หลักพุทธธรรมที่เป็นแก่นสำคัญในการขับเคลื่อน คือ

- 1) บุญนิมิตร
- 2) โอวาทปาฏิโมกข์
- 3) สมบัติ 3

กลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อน คือ

1. ส่งเสริมมาตรฐานแห่งพุทธธรรม
2. กำหนดเป้าหมายที่เป็นคุณค่าแห่งพุทธธรรม
3. ส่งเสริมการประเมินแบบเน้นคุณค่าแห่งพุทธธรรม

2.3 การนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักพุทธธรรม สู่การปฏิบัติของสถานศึกษา

กรอบงานของสถานศึกษาในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งมี 4 งาน คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานบริหาร
งบประมาณ และงานบริหารทั่วไป

การนี้ทำให้เห็นได้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีภารกิจหลัก 3 ประการ คือ การบริหาร องค์การงาน และบุคคล ซึ่งสามารถแสดงลักษณะของการบริหารตามหลักพุทธธรรมได้ดังนี้

ในส่วนของการบริหารวิชาการ มีกลไกในการนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานได้ดังนี้

ตาราง 15 แสดงการบริหารงานด้านต่างๆ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

งาน	หลักพุทธธรรม	กลไกขับเคลื่อน
1) งานบริหารวิชาการ - หลักสูตร	- อิทธิบาท 4 - พุทธิศึกษา - หัตถศึกษา - พลศึกษา	- ใช้วิชาศิลปศาสตร์ ศีลธรรม วิชาชีพ - กิจกรรมสร้างสุนทรียภาพ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา - กิจกรรมเน้นความประพฤติดีของผู้เรียน
- การเรียนการสอน	- ลีลาการสอน - ปรโตโมหะ, โยนิโสมนสิการ - พหุสูตร 5 - จริต 6 - บัว 4 เหล่า - กรรม 12	- จัดแผนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ - จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล - จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ผู้เรียนได้เรียนรู้สถานการณ์จริง สัมพันธ์กับชีวิตจริง
- สื่อการเรียนการสอน	- ลีลาการสอน - กาลามสูตร - ปรโตโมหะ - โยนิโสมนสิการ - สัปปายะ	- จัดกิจกรรมกระตุ้นอย่างมีประสิทธิภาพ - มีกิจกรรมเน้นการปฏิบัติดี - ใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ - สร้างสวนปาริวันชาติ จัดภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน

ตาราง 15 (ต่อ)

งาน	หลักพุทธธรรม	กลไกขับเคลื่อน
- งานวัดผล ประเมินผล	- ปรียติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ - อคติ - ประโยชน์ 3	- เข้าไปปฏิบัติจริงในวัด, ธรรมสถาน - นั่งสมาธิ ,เดินจงกรม, ปลุกฝังวินัย - ประเมินตามสภาพจริง(Authentic assessment) - ประเมินรายบุคคล รายกลุ่มทั้งการปฏิบัติ ความรู้ และเจตคติ - ประเมินผลเน้นคุณค่าพุทธธรรม คือ เน้นการประเมินตนเองในด้านบวก ในสิ่งที่ประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน ประโยชน์สรรพสิ่ง

ในส่วนของการบริหารงานทั่วไป มีกลไกในการนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานได้ดังนี้

ตาราง 16 แสดงการบริหารงานด้านต่างๆ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

งาน	หลักพุทธธรรม	กลไกขับเคลื่อน
2) งานบริหารทั่วไป - งานอาคารสถานที่ - ความสัมพันธ์กับชุมชน	- สัมปายะ - สังคหวัตถุ - พรหมวิหาร - กัลยาณมิตร	- กิจกรรมโรงเรียนเรียนช่วยชุมชน ชุมชนช่วยโรงเรียน - จัดสภาพภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ - จัดกิจกรรมปลูกฝังวินัยและรักความสะอาด - แสวงหาเครือข่ายพันธมิตร อาทิ วัด องค์การเอกชน สมาคมผู้ประกอบการ สมาคมศิษย์เก่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
3) งานบริหารการเงินและงบประมาณ - จัดสรรงบประมาณ - การเงิน - การบัญชี - พัสดุ	- ทิฏฐธัมมิกัตถะ ประโยชน์ - โภคาทิยะ - ธรรมโลกบาล - ปาปนิกรรม - อธิปไตย	- บริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล - จัดทำแผนงานงบประมาณแบบ SPBBS - ยึดหลักความถูกต้องเน้นประโยชน์ผู้เรียนเป็นสำคัญ - กำกับติดตามอย่างใกล้ชิด

ในส่วนของการบริหารงานบุคคล มีกลไกในการนำรูปแบบไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้ดังนี้

ตาราง 17 แสดงการบริหารงานด้านต่างๆ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม

งาน	หลักพุทธธรรม	กลไกขับเคลื่อน
3) งานบริหารบุคคล - ผู้บริหาร สถานศึกษา	- พรหมวิหาร 4 - สติปัฏฐาน 4 - สังคหวัตถุ - ศีล 5 - ธรรม 5 - กัลยาณมิตร - โยนิโสมนสิการ	- ปฏิบัติวิปัสสนา 5-7-10 วัน/ครั้ง อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง - สนทนาธรรมทุกวันศุกร์ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ กับประสบการณ์จริง ๆ - จัดอบรมพุทธศาสนวันอาทิตย์ (เฉพาะผู้ที่สนใจ) - จัดอบรมโดยวิทยากรอื่นตามโอกาสอันเหมาะสม - ปฏิบัติงานให้เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลา
- ผู้สอน	- ลีลาการสอน 4 - สาราณียธรรม - กัลยาณมิตร - โยนิโสมนสิกา - สามัคคีธรรม - สติสัมปชัญญะ - อิทธิบาท 4 - สังคหวัตถุ 4 - อคติ 4	- จัดอบรมปฏิบัติการ 2-3 วัน เทอมละ 1 ครั้ง ให้เข้าใจหลักพุทธธรรมกับการเรียนรู้ - จัดกิจกรรมส่งเสริมวิถีชีวิต ที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม เล็ก ละเอียด อบอุ่น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีศีลธรรม - กิจกรรมสนทนาธรรม ทุกวันศุกร์ สดท้ายของเดือน - กิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เช่น กีฬาฟิสิกภายในโรงเรียน ลูกเสือ ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ - กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญยึดหลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

ตาราง 17 (ต่อ)

งาน	หลักพุทธธรรม	กลไกขับเคลื่อน
- ผู้เรียน	- สาราณียธรรม - สังคหวัตถุ 4 - กัลยาณมิตร - พหุสูต - กตัญญูกตเวทิตา - โยนิโสมนสิการ - สติสัมปชัญญะ - กาลามสูตร - ปัญญาคุณธรรม - ผลานิสงค์ 5	- จัดค่ายพุทธธรรมแบบเข้มข้นครั้งละ 2-3 วัน - จัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ - จัดกิจกรรมที่พัฒนากาย ศีล (สังคม) จิต (จิตใจ อารมณ์) ปัญญา ดังนี้ 3.1 กาย จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านต่อไปนี้ 1) บริโภคใช้สอยปัจจัย 4 อย่างรู้คุณค่า 2) ร่างกาย และแต่งกายสะอาดเรียบร้อย 3) ดำรงชีวิตอย่างเกื้อกูลสิ่งแวดล้อม 3.2 ฌณงค์ให้มีศีล ดังนี้ 1) มีศีล 5 เป็นพื้นฐานดำรงชีวิต 2) มีวินัย รับผิดชอบ เชื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา 3) สามารถพึ่งตนเองได้อย่างสุจริต 3.3 จิต จัดกิจกรรมส่งเสริม ดังนี้ 1) มีความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนคุณ 2) มีจิตใจ เมตตา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน 3) เรียนรู้อย่างอดทน ขยันหมั่นเพียร 4) มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน 3.4 ปัญญา จัดกิจกรรมส่งเสริมปัญญา ดังนี้ 1) มีศรัทธาที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย 2) รู้คุณ-โทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ 3) ใฝ่รู้ และใฝ่สร้างสรรค์พัฒนางาน 4) รู้เท่าทัน แก้ปัญหาชีวิตด้วยสติปัญญา

2.4 บทสรุปการพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม
รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักพุทธธรรม ซึ่งสังเคราะห์จาก
พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง พ.ศ. 2514 พัฒนารูปแบบโดยกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิค
EDFR: Ethnographic Delphi Future Research ประยุกต์ ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน แล้ว
ตรวจสอบรูปแบบโดยใช้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ทำให้ได้รูปแบบสุดท้ายที่
เชื่อมั่นได้ว่าเป็นรูปแบบที่สามารถจะนำไปใช้ในสถานศึกษาได้จริง และมีประสิทธิภาพในการ
บริหารสถานศึกษา โดยมีปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ โดยสรุปคุณลักษณะของรูปแบบหลักได้ดังนี้

2.4.1 ยึดหลักพุทธธรรม เป็นฐานคิดสำคัญรองรับการบริหารสถานศึกษาทุก
ภารกิจ อาทิ การวางแผน ใช้หลักอริยสัจ 4 ตรวจสอบสภาพปัจจุบันปัญหา(ทุกข์) แสวงหา
แนวทางวางแผน(สมุทัย) ดำเนินการตามทีวางแผนทางไว้(นิโรธ) ติดตามประเมินผลอย่างเน้น
คุณค่า(มรรค) หรือการประชุม สัมมนาซึ่งอาจใช้หลักอภิธานิยธรรมเป็นกลไกในการดำเนินการ
เป็นต้น

2.4.2 ความสำคัญของการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้
อยู่ที่การยึดหลักพุทธธรรมไปเป็นแนวปฏิบัติทุกกิจกรรมการบริหาร มิใช่อยู่ที่รูปแบบการนำไปใช้
ว่าจะต้องสมათานศีลก่อนนำไปใช้ หรือผู้บริหารจะต้องนั่งสมาธิก่อนดำเนินกิจกรรม แต่อยู่ที่การ
พิจารณาเปรียบเทียบอย่างแยบคายระหว่างหลักพุทธธรรมกับภาระงานที่จะปฏิบัติในแต่ละงานหรือ
กิจกรรม อย่างไรก็ตามประเด็นนี้มิใช่การปฏิเสธการสมათานศีล หรือให้มีการนั่งสมาธิ แต่ไม่ควรให้
กิจกรรมสกัดกั้นการนำหลักพุทธธรรมมาใช้

2.4.3 ผู้มีบทบาทสำคัญในการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ตามหลักพุทธธรรมไปใช้คือผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะแกนหมุนให้หลักพุทธธรรมได้ขับเคลื่อน
ให้ภาระงานบริหารสถานศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะพิเศษของผู้บริหารสถานศึกษาควรจะเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความรู้
ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎกพอสมควร และหมั่นศึกษาแก่นสาระของพุทธธรรม
เปรียบเทียบกับภาระงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอ